

BRUSSELS PHILHARMONIC

EIN HELDENLEBEN

A Hero's Life

BRUSSELS PHILHARMONIC PRESENTS

A BUCKET LIST CONCERT

CONDUCTOR **KAZUSHI ONO**

CONCERTMASTER **HENRY RAUDALES**

MISE EN SCENE **FANNY GILBERT-COLLET**

WITH THE SUPPORT OF BESIDE TAX SHELTER AND THE BELGIAN TAX SHELTER

Vlaanderen
versterkt samen

flagey

JOUW CONCERTAVOND

19:00 PERFORMANCE: O SUPERMAN STUDIO 2
(For Massenet, Laurie Anderson 1981)
Kelly Poukens & María Gil Muñoz (zang),
Jean-Luc Plouvier (Ictus - keyboards &
arrangement), Stef Van Alsenoy (geluid)

19:15 LEZING STUDIO 3
prof. Laurent De Sutter: We don't need
another hero - over helden én
anti-helden (EN)

19:30 INLEIDING FOYER 2
Jasper Croonen & Kazushi Ono (EN)

20:15 CONCERT STUDIO 4 (zonder pauze > 21:45)
WOLFGANG APP beschikbaar (NL/FR/EN))

RICHARD STRAUSS
Don Juan, op. 20 (1888)

RICHARD STRAUSS
Serenade voor Windblazers in Es, op. 7 (1881)

RICHARD STRAUSS
Ein Heldenleben, op. 40 (1898)

dirigent: Kazushi Ono
concertmeester: Henry Raudales
regie, concept & licht: Fanny
Gilbert-Collet
soundscapes: Stef Van Alsenoy

21:45 AFTERTALK STUDIO 2
Jasper Croonen & Kazushi Ono (EN)

TOELICHTING

Richard Strauss (1864-1949) staat bekend als dé componist van het symfonisch gedicht — een romantisch genre uit één enkele beweging voor symfonisch orkest, waarin de componist een verhaal muzikaal uitbeeldt. Strauss bouwde dit genre aan het einde van de 19e eeuw uit tot een op zichzelf staande compositie die geen externe tekst of uitleg meer behoeft. Vernieuwend aan zijn aanpak was onder meer de overkoepelende dramatische spanningsboog en organische structuur, die zich ontvouwt naarmate het verhaal zich ontspint.

Strauss componeerde maar liefst negen van die Tondichtungen, waarvan Don Juan uit 1889 zijn doorbraak als componist betekende. Met dit werk maakte hij zich bovendien los van zijn jeugdige, eerder klassiek geïnspireerde stijl en richtte hij zich op moderne composities, met Wagner en de literatuur als grootste inspiratiebronnen. Niemand minder dan Debussy noemde Ein Heldenleben, zijn voorlaatste symfonisch gedicht, “een platenboek, zelfs cinematografie”. Het bewijst hoe sprekend Strauss’ beeldspraak is, zodanig zelfs dat hij beweerde dat een programma niet nodig was: “Het is voldoende te weten dat het gaat om een held in strijd met zijn vijanden”. Het werk leest als het artistieke levensverhaal van de componist, maar wie dieper graaft, ontwaart achter de ironische laag een universeel thema: de vrijheidsstrijd van het individu tegen een complexe externe en interne wereld.

LOSBREKEN VAN DE TRADITIE

Strauss was amper achttien jaar oud toen hij in 1881 de Serenade op.7 voor dertien blaasinstrumenten componeerde. De invloed van zijn vader, eerste hoornist in het orkest van de Bayerische Staatsoper, is duidelijk hoorbaar: de muziek roept niet alleen flarden op van de muziek waar de jonge Richard mee opgroeide, maar ook de hoorn als instrument speelt een prominente rol. Afgaand op de woorden van Strauss was de muzikale smaak van zijn vader vrij conservatief: “Mozart (op de eerste plaats), Haydn en Beethoven vormden zijn muzikale drievuldigheid. Daarop volgden Schubert als liedcomponist, Weber en, iets verder in de rij, Mendelssohn en Spohr. Beethovens latere werken, vanaf de finale in de Zevende Symfonie, zag hij niet langer als ‘pure’ muziek (je kon er de Mephisto-figuur Richard Wagner in ruiken).”

Strauss modelleerde zijn serenade volgens de klassieke sonatevorm zoals in Mozarts Gran Partita, maar werpt in de stemvoering en melodische lijnen al een blik naar de toekomst. De rijke klankkleuren, lyriek en passionele melodieën die zo kenmerkend zijn voor zijn latere werken, duiken hier al op. Het werk ging in première op 27 november 1882, onder leiding van Franz Wüllner (die onder andere de premières in München van Wagners Das Rheingold and Die Walküre dirigeerde), en werd al meteen opgepikt door de invloedrijke dirigent Von Bülow. Strauss' serenade beviel hem zodanig dat hij het werk op het programma zette op de Europese tournee van de Meininger Hofkapelle en de jonge componist enkele jaren later zelfs om een nieuwe compositie vroeg voor dezelfde combinatie van instrumenten.

TRAGISCH LOT

Vanaf 1885 gooide Strauss het over een andere boeg. Na een ontmoeting met Alexander Ritter, een bekende componist en violist en de echtgenoot van een van de nichtjes van Richard Wagner, richtte hij zich op het componeren van grootschalige werken met literatuur als een van de belangrijkste inspiratiebronnen. Tussen 1886 en 1888 componeerde hij het vierdelige *Aus Italien* en *Macbeth*, om één jaar later definitief door te breken met *Don Juan. Tondichtung (nach Nicolaus Lenau) für großes Orchester, op.20*.

De *Don Juan* die Strauss in zijn gelijknamige toongedicht opvoert, is niet de gewetenloze rokkenjager die vaak voorgesteld wordt. Strauss vond zijn inspiratie in het onafgewerkte gedicht van Nikolaus Lenau, dat hij had leren kennen tijdens een opvoering van het toneelstuk *Don Juans Ende* in 1885, in het gezelschap van Von Bülow. In Lenaus gedicht wordt het hoofdpersonage voortgedreven door een verlangen naar het vrouwelijke ideaalbeeld. Wanneer hij echter beseft dat die begeerte nooit volledig ingelost zal worden, ziet hij de dood als enige oplossing. De muziek in Strauss' compositie evolueert van zelfzekere en romantische melodieën naar een klagend en tragisch slot met veel koperblazers en slagwerk. Aan het eind weerklinken drie pianissimo akkoorden: *Don Juans lot* is bezegeld.

Bij de publicatie van de partituur liet Strauss drie fragmenten uit Lenaus gedicht opnemen. Zelf voorzag hij echter nooit een duidelijke plotbeschrijving; dat liet hij liever over aan de verbeelding van de luisteraar. En hoewel een

aantal zinnen uit Lenaus gedicht expliciet erotisch zijn, was het Strauss daar niet om te doen. Wat wel telde was de filosofische gedachte achter het verhaal van deze tragische held: het najagen van de ultieme liefde.

EEN MENSELIJKE HELD

In de programmatoelichting voor de première van Ein Heldenleben, op. 40 gaf Strauss aan dat het onderwerp van zijn tondichting “geen poëtische of historische figuur schetste, maar eerder een algemeen en vrij beeld van een groots en mannelijk heldendom”. Strauss pende de eerste schetsen van dit grootschalige werk al neer in 1897, terwijl hij nog aan zijn eerdere symfonische gedicht Don Quichote componeerde. Die eerste fragmenten omschreef hij als “een verlangen naar vrede na de strijd met de wereld; toevlucht in eenzaamheid: de idylle”. Hij voltooide het werk eind 1898, en droeg het op aan dirigent Willem Mengelberg en het Concertgebouw-orkest van Amsterdam (al ging de première op 3 maart 1899 door in Frankfurt). Ein Heldenleben bestaat uit zes delen, die achtereenvolgens gespeeld worden, zonder pauze. Strauss gaf de delen oorspronkelijk een titel, om deze voor de publicatie van de partituur weer te verwijderen. Achtereenvolgens weerklinken: de voorstelling van de held – de tegenstanders van de held – de vrouwelijke metgezel van de held – het slagveld van de held – de vredeswerken van de held – terugtrekking uit de wereld en vervulling.

De reacties van het publiek en de pers na de première waren dubbel. Zij die het lazen als een autobiografisch werk vonden de componist verwaand. Volgens Strauss was het “slechts gedeeltelijk waar” dat hij met de held

naar zichzelf verwees. Aan bevriend schrijver Romain Rolland gaf hij in een brief dan weer toe dat hij zichzelf “niet minder interessant vond dan Napoleon.” Maar onder deze zelfzekere laag zijn ook indirecte links te vinden naar de filosofie van Nietzsche en diens concept van de Übermensch, een idee dat Strauss erg bezig hield. Hij zag zijn twee symfonische gedichten Don Quichote en Ein Heldenleben als pendanten van elkaar, enkel volledig te begrijpen wanneer ze naast elkaar geplaatst worden. Waar de heldenmoed in Don Quichote louter fictief is, is ze in Ein Heldenleben menselijke en aards. Ze weerspiegelt de eeuwige innerlijke en uiterlijke strijd van het individu, die troost zoekt in de liefde. Zo verklaarde Strauss zelf: “Ik ben geen held. Ik heb er de kracht niet voor. Ik ben niet geschikt voor de strijd. Het liefst hou ik mij op de achtergrond, op een rustige plaats.”

Toelichting door Aurélie Walschaert

KAZUSHI ONO, muzikdirecteur

www.kazushiono.com

Sinds het seizoen 2022/23 is Kazushi Ono muzikdirecteur van Brussels Philharmonic. De muzikale persoonlijkheid van Ono is een mix van de cultuur uit zijn geboorteland Japan en de Europese invloeden die hij als student in zich opnam. In zijn werk komen beide invloeden aan het oppervlak en combineert hij stijlen en vormen, van barok tot nieuw bestelde werken, en van orkest- tot operamuziek. Hij ging al aan de slag in operahuizen en concertzalen in alle hoeken van de wereld. Onlangs nam hij de fakkel over als chef-dirigent van Brussels Philharmonic, terwijl hij diezelfde functie ook bekleedt bij het Tokyo Metropolitan Symphony Orchestra (TMSO)

en als artistiek directeur actief is bij het New National Theatre Tokyo.

HENRY RAUDALES, concertmeester

Henry Raudales is sinds 2005 concertmeester van Brussels Philharmonic. Hij won verschillende belangrijke prijzen en was derde laureaat op de Koningin Elisabeth Wedstrijd voor viool in 1985. Hij trad op als solist in de muzikale hoofdsteden van Europa, Azië en de Verenigde Staten en deelde het podium met gerenommeerde artiesten onder wie Pierre Amoyal, Nigel Kennedy en Yehudi Menuhin. Eerder was Henry concertmeester bij de Vlaamse Opera, en stichtte hij het kamerorkest Enkabara.

Henry Raudales bespeelt een Guaragnini viool uit 1787.

FANNY GILBERT-COLLET, regie, concept & licht

www.fannygilbertcollet.com

De Canadese regisseur Fanny Gilbert-Collet vervulde haar studies met een Master in Fine Arts aan de University of Ottawa. Als gevolg van het Yulanda Faris Young Artists Program, was ze assistent-regisseur bij de Vancouver Opera gedurende het seizoen 2013-2014, daarnaast was ze twee seizoenen assistent-regisseur in Dortmund, en sinds het seizoen 2016/17 is ze regieassistent bij Opera Ballet Vlaanderen.

Gilbert-Collets werk werd geprezen als Outstanding Production of the Year en New Creation of the Year bij de Rideau Awards in 2013,

en in 2016 werd haar werk beloond met de prestigieuze Richard Wagner Verband-beurs waarmee ze naar Bayreuth ging.

STEF VAN ALSENOY, soundscapes

www.stefvanalsenoy.com

Stef Van Alsenoy is sound designer en fotograaf. Hij creëerde surround soundscapes voor onder andere fotograaf Stephan Vanfleteren en theatermaker Kris Verdonck.

Minimalisme en gebruik van 'gevonden' klanken zijn de kern van zijn soundscapes, waarbij de nadruk niet op een dwingende muzikale begeleiding ligt maar eerder op een akoestische présence als ondertoon van tentoonstellingen en voorstellingen.

BRUSSELS PHILHARMONIC

www.brusselsphilharmonic.be

“De wereld heeft symfonische muziek nodig. En symfonische muziek heeft de wereld nodig.”

Dat is de overtuiging van Brussels Philharmonic. Als symfonisch orkest, opgericht in 1935 onder de vleugels van de Belgische openbare omroep, zit het in ons DNA om de symfonische wereld maximaal te ontsluiten. Door te vernieuwen met respect voor het waardevol verleden houden we symfonische muziek van gisteren, vandaag én morgen relevant en inspirerend - voor onszelf en de hele samenleving. Dat doen we vanuit de historische Studio 4 van Flagey in Brussel, samen met muziekdirecteur Kazushi Ono: hij deelt onze open en avontuurlijke geest en het rotsvast geloof in de noodzakelijke kruisbestuiving

tussen kunst, het leven en de maatschappij.

Brussels Philharmonic is een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

MUSICI

DIRIGENT

Kazushi Ono

CONCERTMEESTER

Henry Raudales

VIOOL 1

**Nadja Nevolovitsch ⁽¹⁾, Bart Lemmens ⁽²⁾,
Camille Aubrée, Olivia Bergeot, Annelies
Broeckhoven, Cristina Constantinescu,
Sára Kovács, Justine Rigutto, Kristina
Rimkeviciute, Elizaveta Rybentseva,
Anton Skakun, Alissa Vaitsner**

VIOOL 2

**Mari Hagiwara ⁽¹⁾, Samuel Nemtanu ⁽¹⁾,
Anne Balu, Véronique Burstin, Caroline
Chardonnet, Aline Janeczek, Mireille Kovac,
Eléonore Malaboeuf, Sayoko Mundy, Eline
Pauwels, Julien Poli, Stefanie Van Backlé**

ALTVIOOL

**Mihai Cocea ⁽¹⁾, Griet François ⁽²⁾, Philippe
Allard, Marina Barskaya, Phung Ha, Hélène
Koerver, Amalija Kokeza, Agnieszka
Kosakowska, Stephan Uelpenich, Patricia
Van Reusel**

CELLO

**Francis Mourey ⁽¹⁾, Karel Steylaerts ⁽¹⁾,
Sasha Avramchik, Julius Clément, Barbara
Gerarts, Sophie Jomard, Bénédicte Legrand,
Emmanuel Tondus**

CONTRABAS

José Vilaplana Herruzo ⁽¹⁾, Simon Luce ⁽²⁾,
Luzia Correia Rendeiro Vieira, Bram Decroix,
Thomas Fiorini, Daniele Giampaolo

FLUIT

Lieve Schuermans ⁽¹⁾, Wouter Van den Eynde ⁽¹⁾,
Jill Jeschek ⁽²⁾, Sarah Miller

HOBO

Joris Van den Hauwe ⁽¹⁾, Maarten Wijnen ⁽¹⁾,
Lode Cartrysse ⁽²⁾, Emily Ross

KLARINET

Anne Boeykens ⁽¹⁾, Danny Corstjens ⁽¹⁾,
Midori Mori ⁽²⁾, Severine Sierens

FAGOT

Karsten Przybyl ⁽¹⁾, Jonas Coomans ⁽²⁾,
Geovanny De Bock, Alexander Kuksa

HOORN

Jimmy Charitas ⁽¹⁾, Hans van der Zanden ⁽¹⁾,
Mieke Ailliet ⁽²⁾, Marlies Callebert ⁽²⁾, Robin
van Gemert ⁽³⁾, Claudia Rigoni, Lynn Tijssen,
Luc van den Hove, Jonathan van der Beek

TROMPET

Florian Begarie ⁽¹⁾, Ward Hoornaert ⁽¹⁾, Robby
Boone, Luc Sirjacques, Diego Hernandez
Torres

TROMBONE

David Rey ⁽¹⁾, William Foster ⁽²⁾, Tim Van Medegael ⁽²⁾

TUBA

Jean Xhonneux ⁽²⁾

EUPHONIUM

Clément Roger ⁽²⁾

PAUKEN

Gert François ⁽¹⁾

PERCUSSIE

**Gert D'haese ⁽²⁾, Stijn Schoofs ⁽²⁾,
Gerrit Nulens, Miguel Sánchez Cobo**

HARP

Eline Groslot ⁽¹⁾, Emma Wauters

(1) aanvoerder

(2) solist

(3) doublure